

Handregistrierung
 Freie Kombination I
 » » II
 » » III
 » » IV
 » » V
 » » VI
 Tutti mit Koppeln »an»

Pedalkoppel III/Ped.
 » IV/Ped.
 Tuttikoppel »an
 Pedalregister »ab»
 Pedalkoppeln »ab»
 Koppeln aus Hauptwalze
 » » Pedalwalze
 Hauptwalze »ab»
 Pedalwalze »ab»

Taschenladen. Elektr. Traktur.

Verket, som utgått från den kända firman W. Sauer (innehavare Oskar Walcker) i Frankfurt a. d. Oder, tog fem månader att uppföra, och betecknas av samtliga tyska orgelbyggare som ett föregångsinstrument för en ny riktning.

I tekniskt hänseende är orgeln utrustad med alla nutidens modärniteter. Så anbragtes för första gången i Ostpreussen förutom den vanliga valsen (Hauptwalze) även en självständig pedalvals. Båda äro fritt inställbara från spelbordet. Vidare må de nya jalousivällarna omnämnas, vilken verkan vid cresc. och decresc. absolut likna de rent mekaniska och därför möjliggöra en jämn svällverkan. Koppelanordningarna äro anlagda på trenne olika sätt: medelst handvippor, knappar och trampor, vilka stå i växelverkan.

Särskilt omnämmande tarvar orgelns framstående intonation. Det är svårt nog att uppnå enhetlighet i samtliga stämmor i ett orgelverk på 67 register, huru mycket svårare då i ett verk som innehåller två till klangen fullkomligt motsatta egenskaper, vilka likväl måste kunna bilda en enhetlig klang! Denna enhetlighet har uppnåtts, antingen det gäller den solistiska verkan av enskilda register eller den oerhörda tuttiklangen.

(Översatt med benäget tillstånd från förf.)

En med rikt bildmaterial försedd festskrift: »Die Orgel der Neurosgerter Kirche zu Königsberg i. Pr.», har utkommit på Bärenreiters förlag i Kassel, och lämnar mera detaljerade uppgifter om detta värdefulla verk jämte en del upplysningar om våra dagars »Orgelbewegung».

Gunhild Schedin.

Recensioner.

Kyrkokunskap.

Yngve Brilioth: Svensk kyrkokunskap. Diakonistyrelsens förlag, Stockholm.

Enbart de båda första paragraferna i denna bok borde vara tillräckligt starkt skäl för var präst och kyrkomusiker,

kyrkovård och kyrkorådsledamot att snarast förskaffa sig själv och sin kyrkas arkiv denna bok. Den första av paragraferna innehåller en rent magistral översikt av den svenska kyrkans utveckling — ett kompendium i svensk kyrkohistoria. — Den andra paragrafen ger ett tvärsnitt av kyrkan i Sverige av i dag. I de följande

kapitlen är sedan samlat från eljest vitt skilda och svårtillgängliga källor uppgifter som tillsammanantagna »framställa det levande kyrkolivets normer, vare sig dessa äro uttryckta i lagparagrafer eller föreskrivas av sedvänjan». I det intressanta kapitlet om den offentliga gudstjänsten framtages på nytt allehanda gamla goda, ännu lagständna stadganden och bestämmelser.

Man vill gärna önska boken vidsträckt spridning. A. A.

För skolsången.

B. *Anrep-Nordin och Sven Körling: Dikt och ton. Sångsamling för realskolor, kommunala mellanskolor och därmed jämförliga skolor. 212 s. Bonniers förl. Stockholm. Kart. 3:60.*

Om det numera klagas på att sången i skolorna är tråkig och olustig, så må det rimligtvis härefter icke kunna skyllas på bristen av intressanta och trevliga sångsamlingar. Slag i slag ha nya sångsamlingar utgivits för olika skolformers behov. Här kommer nu en sångsamling avsedd för realskolor och därmed jämförliga skolor. Den emanerar, andligen talat, från Göteborg. Och om man av författarekonstellationen Anrep-Nordin—Sven Körling väntar sig något som tål vid en ingående granskning uti musikalisk, pedagogisk och textlig synpunkt, och tillika något som är roligt — och det väntar man sig otvivelaktigt från det hållet om man något känner dem — så blir man icke heller besviken. Den pedagogiska synpunkten är beaktad: för de olika stadierna finnas olika svårighetsgrader och stamrepertoaren av det som en var bör kunna av värdslig och fosterländsk sång finnes med. Olika stilar och tidsepoker äro representerade oftast rikligt. Likaså de olika behov som olika tillfällen i skolan uppställer såväl av mera som ock av mindre seriös art. Den enkla folkvisa — i vederhäftig version — har plats där. Duetter och trios erbjudas för de högre klasserna. Enklare och svårare

kanons meddelas. Här och var ackompanjerar en eller ett par stråkar eller en flöjt sången. Textredaktionen är omsorgsfullt verkställd. En hel del nya översättningar, ofta mycket lyckade, exempelvis ur *Piae cantiones*, har den ene av utgivarna, Anrep-Nordin till fader. Med glädje annoterar man den särskilt värdefulla avdelningen För helg och högtid, där mångahanda vackra och intressanta kompositioner framdragits. Realskolorna äro att lyckönska till denna sångsamling men många flera än realskolornas sånglärare och elever borde lära känna »Dikt och ton».

A. A.

I psalmboksdiskussionen.

Hilmer Wentz: Den Wallinska psalmboken och Biskop Eklunds psalmboksförslag. Gleerups förlag. 68 s. 1934. 1:50.

Kanske ligger det största värdet av pastor Wentz broschyr i den inledande, historiska översikten. Den ger en roande och tillika klar bild av de mycket skiftande omdömen som den Wallinska psalmboken mötte vid sitt första framträdande. Men den visar också huru pass livskraftig kritiken emot 1819 års psalmbok har varit under hela det gångna århundradet. Det synes mig tacknämligt att allt detta finnes samlat och lätt tillgängligt i den nu pågående psalmboksdebatten. I övrigt ger Wentz en kortfattad översikt av det sista förslaget, och söker bedöma ändringarna som gjorts, uteslutningarna och det nyttillkomna materialet, och fogar också några nya psalmer till, som lämpade att införas. Anmälaren måste dock betyga att han ej känner sig överens med förf. rörande nödvändigheten eller lämpligheten av de senares införande. Helhetsintrycket: en liten instruktiv och intresseväckande skrift.

A. A.

Liturgi.

Dick Helander: Den liturgiska utvecklingen i Sverige under 1800-talet.

I. Tillkomsten av 1811 års kyrkohandbok. Lunds Universitets årsskrift 1934. 510 s. Pris: 9 kr.

När läsaren tar Helanders nyutkomna, 500 sidor digra avhandling i sin hand, kan han knappast återhålla en stilla undran: kan det verkligen vara motiverat att ägna 1811 års kyrkohandbok ännu en så väldig undersökning och så mycket arbete och möda som måste ligga här bakom. Det har ju dock och därtill ganska nyss skrivits omfattande avhandlingar både om enskilda delar i handboken och om den såsom helhet. Det kan här vara nog att erinra om Leufvens och Rodhes framställningar. Förf. kan emellertid med lätthet försvara sig emot en sådan invändning. Det nya som han haft lyckan och förmånen att föra till torgs är så pass omfattande och så pass tungt vägande att det väl motiverar undersökningen. På åtskilliga punkter har förf. kunnat genom sina fynd, gjorda i förut icke beaktade källor, framförallt i brevsamlingar, korrigerat den tidigare forskningen och bättre klarlagt utvecklingen fram till 1811 via alla de många förslagen, som avlöste varandra fram till år 1800. Samtidigt giva de många brevutdragen en intressant inblick i det kyrkopolitiska spelet bakom kulisserna. Många av detaljerna ge icke oansenliga bidrag till karaktäristiken av de agerande personerna och grupperna. Genom Helanders undersökning har fastslagits det stora beroende i vilken 1811 års handbok rent textuellt sett står dels till den Kurpfalziska Agendan dels till Agendan för Kurland och Semgallen, av vilka von Troil i sitt bibliotek ägt exemplar av resp. 1786 och 1792 års upplagor, likasom ock det beroende varit det av von Troil upptagna, av kyrkoherde Asplund i Stockholm framställda, konfirmeringsritualet står till danska förebilder (Bastholm).

Den väldiga anhopningen av detaljer gör arbetet ingalunda lättläst. Man värdesätter dess mera att förf. funnit utrymmet medgiva en och annan utflykt vid sidan om

ämnet. Roande och belysande detaljer anammade man därför tacksamt såsom när han citerar ett prästmötetal från år 1800 vari biskop Möller i Visby förmanar sitt prästerskap att utföra mässningen med allvarsamhet, icke med skriande och skrålade, icke med onödiga och konstiga driller, icke så att det förråder ett fåfängt, uppblåst och världsligt sinne. Mot orgelmusiken är han bister: av orgorna fann han sig mera hindrad än hulpen i sin uppbyggelse. Han tillägger att orgor komma i bruk i västerländska kristenheten först omkring nionde århundradet, och då var kristendomens bästa tid förbi. Okunnighet och tanklöshet hade redan då fått överhand.

A. A.

Kyrkokonst.

Erik Lundberg: Visby kyrkoruiner och domkyrkan. Svenska Fornminnesplatser nr 22, Stockholm 1934. Pris kr. 1:75.

Av Vitterhetsakademiens små vägledningar över berömda fornminnesplatser har en skildring av Visbys kyrkliga byggnadsminnesmärken utgivits, författad av antikvarien Erik Lundberg. Den gamla populära guiden har här fått en viss mån ny form; samtidigt ger den en i många avseenden ny belysning åt de välkända kyrkorna och ruinerna. Lundberg har uppdatat sammanhanget i Visbyarkitekturens historia. Med utgångspunkt från de äldsta romanska byggnadsverken — domkyrkan (S. Karin), S. Drotten, S. Per, S. Clemens, S. Lars, S. Nicolaus m. fl. — utbildas under 1200-talet en stil, som visar sig både egenartad och självständig. De förnämsta monumenten äro ombyggnaden av S. Maria samt uppförandet av franciskanernas klosterkyrka S. Karin, S. Nicolaus' kor och Gertruds kapell. Domkyrkans härliga interiör är direkt utvecklad ur den tidigare gottlandsarkitekturen, och det är kanske ingen tillfällighet, att en så nordiskt präglad byggnad som Vadstena klosterkyrka har sina rötter i denna solida

och samtidigt stämmingsfulla skapelse. Denna betydelsefulla linje i svensk byggnadskonst, som förf. påpekat, är ett av

de många fruktbärande uppslag, vilka han i korthet påpekat i sin intressanta vägledning.
Bengt Cnattingius.

Instruktionskurs i Kusmark.

Intresset för kyrkomusikaliska spörsmål synes icke minst i Sveriges nordligaste stift vara anmärkningsvärt stort. Så har en till Skellefteå stad förra året förlagd fortbildningskurs i hithörande frågor närmast haft till följd önskemål om beredande av ytterligare tillfällen för dylik fortbildning, och som ett led i dessa strävanden har under tiden 30 oktober—6 november en ny kurs kommit till stånd, denna gång förlagd till Kågedalens centrala plats, Kusmarks kyrkoby.

Kursen, till vars ledare kallats den erfarne och kunnige dirigenten och sångpedagogen, musikdirektör Adolf Andrén, Örebro, har rönt en synnerligen stor tillslutning med över ett 60-tal fasta kursdeltagare, vilket antal jämte s. k. rörliga dagsbesökare mot kursens slut närma sig 100-talet. Detta förhållande är så mycket mer anmärkningsvärt, som en del kursdeltagare dagligen haft att färdas 1—2 mil för att delta i övningarna.

Kursprogrammet har dels upptagit föreläsningar bl. a. i taltekniska-, tonbildnings-, register- och kör-spörsmål, allt belyst av demonstrationsövningar, icke minst genom rikhaltig, förebildlig grammofonrepertoar upptagande bl. a. sång av utlandets mest berömda goss- och katedralkörer samt vi-

dare övningar i liturgisk sång liksom församlingssång. (Demonstration av de s. k. nya koralmelodierna.)

Till kursledarens förfogande har stått en eller rättare tvenne utmärkta församlingkörerna från Kågedalen på sammanlagt ett 40-tal röster, med vilka ett flertal motetter och mindre verk kunnat demonstreras och inövas.

Kursen omslöt även en Allhelgonavesper i Kågedalens nya, förnämliga kyrka, varvid, förutom nyss nämnda körstyrka jämväl en unison barnkör på ett 40-tal röster medverkade. Såväl den blandade kören som barnkören visade prov på klanglig kultur och finesser i nyansering och frasering, som frapperade vid tanke på den korta tid, som stått till förfogande för inövande av de icke lätta körnumren. Det liturgiska partiet utfördes av kyrkoherde Brundin, Jörn, och vid orgeln tjänstgjorde musikdirektör Simon Lundmark, Skellefteå.

Den i allo lyckade kursen, vars initiativtagare varit föreläsningföreståndaren, folkskolläraren Emil Frisk samt kantor Bertil Bäckman, avslutades med samkväm, varvid till kursens ledare överlämnades en minnesgåva och uttalades kursdeltagarnas tack.

S. L.

Meddelanden.

Val. I Partille, Göteb., S. Regnström, Hardemo; Vimmerby, Ebbe Ångqvist; Nollebäck, Krb., Ake Magnusson, Lugnås; Västrum, Klm., T. Wirell; Valstad, Skar., U. Palmgren, Apunna; Njutånger, Gvib., Fred. Lundqvist, Kramfors; Hangelösa,

Skar., P. Johansson, Kälvene; Härnevi, Västm., G. Gerte, därstädes; Norrala, Gvib., Davis Bergström; Habo, Skb., Karl Axel Danielsson därstädes; till klockare, organist och kantor i Hässleholm: A. T. Ohlsson, Växjö.